

T. M. U.

Culture and Folk Literature

E-ISSN: 2423-7000

Vol. 8, No. 33

July, August & September 2020

Binary Opposition in the Proverbs of the Ilami People

Behrouz Sepidnameh*¹ Yar Mohammad Ghasemi²
Shahin Arian³

1. Assistant Professor of Social Sciences, Ilam University, Ilam, Iran.
2. Professor of Social Sciences, Ilam University, Ilam, Iran.
3. M.A in Cultural Studies, Ilam University, Ilam, Iran.

Received: 17/01/2020
Accepted: 30/04/2020

* Corresponding Author's E-mail:
b.sepidnameh@ilam.ac.ir

Abstract

Binary opposition is one of the fundamental concepts in the critique of structuralism, and post-structuralism as well as the theories of linguistics and semiotics which are rooted in the mythological and cultural beliefs. Binary opposition shifted from linguistics to cultural studies and was challenged in the postmodern condition eventually. Claude Levi-Strauss espouses a bipolar-oppositional structure to the logic of myth, including proverbs. In his view, the structure of the human mind to understand phenomena puts each continuum in a binary reciprocal polarity. This pervasive mental action will eventually lead to the binary opposition, such as nature and culture. The purpose of the present study, however, is to represent the value binaries in the proverbs of the Ilami people. Due to the reconstructural nature of the case study, the research paradigm was qualitative and the method used was qualitative content analysis. The data is the published books about the proverbs of the Ilami people and some key informants were asked to supplement the information. These people were selected through purposeful sampling and were questioned through semi-structured interviews. The findings indicated that the binary value of the Ilami proverbs includes the following general binary oppositions: rational/irrational; collective/individual; dynamism / stagnation; universalism / particularism; order/ disorder; social capital development/ social capital erosion; moderation/ extremism; and justice/ oppression. These binaries consist of more detailed subcategories that represent a society saturated with opposition. The binary oppositions derived from the findings are largely consistent with the Talcot Parsons model variables.

Keywords: Binary oppositions; proverbs; social value; social capital; conflict.

T. M .U.

Culture and Folk Literature

E-ISSN : 2423-7000

Vol. 8, No. 33

July, August & September 2020

Introduction

Popular literature or "oral literature is an important branch of popular knowledge or folklore that includes a large collection of songs, lullabies, riddles, stories, myths, and proverbs" (Zolfaghari, 2013, p. 9). Proverbs reflect all aspects of life, material or spritual (Zolfaghari, 2005, p. 18). Proverbs represent the life of a people who have illustrated their aspirations, wishes, values, norms, different issues of life, and their social behavior through an artistic expression. In this context, proverbs are nowadays considered as one of the most important sources for cultural and social studies, and can be used to realize individuals' cultural and social viewpoints among which "binary oppositions" is a case in point.

The term "binary oppositions" was coined in the school of structuralism, and employed as a means to examine and analyze the fundamental structure of thought and culture. This term refers to opposite pairs in an area, which usually shows the dominance of one over the other (Ghiyasi and Mahmoodi, 2015). Binary oppositions dominate one pole over the other one and leave the identity and presence of one in the absence of the identity and presence of the other. Similarly, ideology is largely based on oppositions since it depends on values, and values oppose anti-values to be defined. Some other examples include religion against infidelity, good against evil, infallibility against sin (Talebian et al., 2009).

Conceptual Framework

Binary oppositions include values based on which actors act. These values are at the two ends of a continuum that is generally privative and demanding. Social values are the bases of social actions. According to Parsons, values associated with actions are not imposed on individuals from the outside but in their interactions with the society. In fact, the values, in practice, form the constructive conditions of the social actions. All actions involve these choices and reflect the system of the actor's choice. There are four major alternatives in this regard (Azkia and Ghaffari, 2008, p. 184), which Parsons calls "pattern variables". They include universalism vs. particularism, specific vs. diffuseness, achievement vs. ascription, affective vs. affective neutrality, and self-interest vs. collective-interest.

T. M. U.

Culture and Folk Literature

E-ISSN: 2423-7000

Vol. 8, No. 33

July, August & September 2020

Aims, questions, and procedure

This study aims to investigate the representation of binary oppositions in proverbs of the people of Ilam. Within the same line, the following question was raised:

what is the representation of the following binary oppositions in the proverbs of the Ilami people: rational / non-rational, individualism / collectivism, individualism / collectivism, social dynamism / social static, universalism / particularism, order / disorder, formation / destruction of social capital, balance / indulgence, and justice / injustice?

This study employed a qualitative content analysis method of investigation. The scope of this study was the printed books on proverbs of the Ilami people. To triangulate the data, key informants, who were selected through purposive sampling, and their competence was determined based on the saturation principle, were interviewed.

Conclusion

The binary oppositions in proverbs of the Ilami people were represented in eight general pairs, including:

In the binary of rational/non-rational, there were the binaries of considerate/inconsiderate, prudence/non-prudence, and rationality/ irrationality. The binary of collectivism/individualism included opportunist/altruist, responsibility/ non-responsibility, cooperation/ competition, common grief/indifference, and facilitator/ troublemaker. The binary of static/dynamism included social dynamism/ coercion, and incorrigibility/ reversibility. In the binary of universalism/ particularism, the following values were found: specialization/non-specialization, and achievement/ ascription. The binary of order/disorder included the categories of social order/social disorder, agreement/non-agreement, and taking turns/ignoring turns. In the binary of formation of social capital/destruction of social capital, the binary values of social trust/distrust, honesty/demagoguery, trusteeship/ barratry, dignity/stinginess, forgiveness/ reproach, and humility/ arrogance were represented. The binary of balance/indulgence represents the binary values of patience/ impatience, tolerance/ intolerance, understanding/hostility, adaptability/ dominance, and observing the rights/indulgence. The binary of justice/ injustice included equity/inequity, and the value of women/ patriarchy.

T. M. U.

Culture and Folk Literature

E-ISSN: 2423-7000

Vol. 8, No. 33

July, August & September 2020

Such binaries are, to a great extent, consistent with Parsons's pattern variables. The difference is that in order to distinguish the traditional societies from the non-traditional ones, Parsons believed that each of the mentioned societies has only one of the attributes in the oppositions, while the representation of oppositions in proverbs of the Ilami people is based on a kind of attitude dynamism and jelly thinking as well as reciprocal movement between the two ends of a continuum. In this sense, we face a society saturated with oppositions, which sometimes tends to the affirmative values and sometimes to the negative ones. It sometimes tends to the rational actions and sometimes to the emotional ones. It sometimes demands individualism and sometimes collectivism. It sometimes calls for dynamism and sometimes emphasized coercion; sometimes calls for order and sometimes for disorder. It sometimes emphasizes formation of the social capital and sometimes its destruction. It sometimes considers balance as its ideal and another time puts indulgence on its agenda.

References

- Ghiyasi, N. & Mahmoodi, F. (2015). Deconstruction of binary interpretations in Hafez's poems in the painting of Sultan Muhammed Naghash. *Literary Criticism*, 32(4), 105-131
- Talebiyan, Y., Sarfi, M., Sharifpour, E. & Kasi, F. (2009). Binary oppositions in Ahmadreza Ahmadi's poems. *Persian Language and Literature Journal of Research (Gohar-e-Guya)*, 3(4), 21-34.
- Zolfaghari, H. (2005). *The stories of proverbs* (in Farsi). Tehran: Maziyar
- Zolfaghari, H. (2013). *The dictionary of Persian proverbs* (in Farsi). Tehran: Elm Publication

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام

بهرز سپیدنامه^{۱*}، یارمحمد قاسمی^۲، شهین آراین^۳

(دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۷ پذیرش: ۱۳۹۹/۲/۱۱)

چکیده

تقابل‌های دوگانه یکی از مفاهیم اساسی در نقد ساختارگرایی و پس‌ساختارگرایی و نظریات زبان‌شناسی و نشانه‌شناسی است که در باورهای اساطیری و فرهنگی بشر ریشه دارد؛ نظریه‌ای که از زبان‌شناسی به مطالعات فرهنگی راه می‌یابد و سرانجام، در وضعیت پسامدرن به‌چالش کشیده می‌شود. کلود لوی اشتروس برای منطق اسطوره از جمله ضرب‌المثل‌ها به ساختاری دوقطبی - تقابلی قائل است. به عقیده او ساختار ذهن انسان برای درک پدیده‌ها، هر پیوستاری را در قطب‌های متقابل دوگانه‌ای قرار می‌دهد و درنهایت، این کنش ذهنی فراگیر به تقابل‌های دوگانه‌ای همچون طبیعت و فرهنگ و مفاهیمی از این قبیل منجر می‌شود. هدف از پژوهش حاضر بازنمایی دوگانه‌های ارزشی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام است. با توجه به ماهیت برساختی پدیده مورد مطالعه، پارادایم تحقیق حاضر کیفی و روش مورد استفاده بازنمایی از طریق تحلیل کیفی محتوای میدان مطالعه پژوهش، کتب چاپ‌شده درخصوص ضرب‌المثل‌های مردم ایلام است که به‌منظور تکمیل اطلاعات از آگاهان کلیدی نیز بهره گرفته شد. این افراد از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و با بهره از مصاحبه نیمه‌ساختمند از آنان پرس‌وجو شد. یافته‌های به‌دست آمده بیانگر آنند که دوگانه‌های ارزشی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام شامل تقابل‌های دوتایی کلی: عقلانی - غیرعقلانی، جمعی - فردی،

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه ایلام، ایلام، ایران (نویسنده مسئول).

*b.sepidnameh@ilam.ac.ir

۲. استاد تمام گروه علوم اجتماعی دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

۳. کارشناس ارشد گروه مطالعات فرهنگی دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

پویایی / ایستایی، عام‌گرایی / خاص‌گرایی، نظم / بی‌نظمی، تکوین سرمایه اجتماعی / فرسایش سرمایه اجتماعی، اعتدال / افراط، و عدالت / ظلم است. این دوگانه‌ها شامل زیر مقوله‌های جزئی‌تری هستند که بیانگر جامعه‌ای اشباع‌شده از تعارض‌اند. تقابل‌های دوگانه مستخرج از یافته‌ها تا حد زیادی با متغیرهای الگویی تالکوت پارسونز هم‌خوانی دارند.

واژه‌های کلیدی: تقابل‌های دوتایی، ضرب‌المثل، ارزش اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعارض.

۱. مقدمه

ادبیات مردمی یا «ادب شفاهی یا عامه از شاخه‌های مهم دانش عوام یا فولکلور به‌شمار می‌رود که خود شامل مجموعه‌ای عظیم از ترانه‌ها، لالایی‌ها، چیستان‌ها، قصه‌ها، اساطیر، مثل‌ها و ضرب‌المثل‌ها می‌شود» (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۹). مثل‌ها آینه تمام‌نمای زندگی و حیات مادی و معنوی سازندگان آن‌هاست (ذوالفقاری، ۱۳۸۴: ۱۸). سال‌ها باید بگذرد تا مثلی بر زبان مردم جاری شود. این جملات نغز و زیبا مولود اندیشه و دانش مردم و میراث غنی معنوی نسل‌هاست که مردم با معیار ذوق و به فراخور حال، آن‌ها را به‌کار می‌برند (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۱۰). اگرچه نمی‌توان تاریخ دقیق پیدایش امثال را روشن کرد؛ اما به‌جرت می‌توان گفت ضرب‌المثل‌ها از قدیم‌ترین روزگاران بوده و مردم از آن‌ها بهره می‌گرفته‌اند (همان: ۵۵).

ضرب‌المثل‌ها معرف زندگی مردمی است که آمال، آرزوها، ارزش‌ها، هنجارهای، مسائل مختلف زندگی و منش اجتماعی خود را با بیانی هنری ترسیم کرده‌اند. بر این اساس، امروزه ضرب‌المثل‌ها به‌منزله یکی از مهم‌ترین منابع برای مطالعات فرهنگی و اجتماعی به‌شمار می‌روند.

۱-۱. بیان مسئله

بحث از تقابل‌های دوتایی در هیئت تاریکی و روشنایی، خیر و شر، فراز و فرود و نظایر آن پیشینه‌ای به قدمت تاریخ اساطیر دارد. بسیاری از کهن‌الگوها با محوریت تقابل در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف پدید آمده‌اند؛ کهن‌الگوهایی نظیر بهشت / دوزخ، پیری / جوانی، مرگ / زندگی و ... این کهن‌الگوها که بر مبنای تقابل استوارند در همه اقوام و

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام _____ بهروز سپیدنامه و همکاران

ملل دیده می‌شوند و گاه میان آن‌ها مشترک و یکسان‌اند. بنابراین، به‌نظر می‌رسد تقابل‌های دوگانه به‌نوعی هسته فکری بسیاری از اقوام و جوامع را تشکیل می‌دهند. چه در جوامع قدیمی و چه در جوامع جدید، مبنای اندیشه و شناخت به‌نوعی بر تقابل قائم است (نبی‌لو، ۱۳۹۲).

اصطلاح «تقابل‌های دوتایی»^۱ در مکتب ساختارگرایی^۲ مطرح شد و به‌منزله ابزاری برای بررسی و تحلیل ساخت‌های بنیادین اندیشه و فرهنگ به‌کار رفت. این اصطلاح به زوج‌های متضاد در یک حوزه برمی‌گردد که معمولاً به برتری یکی بر دیگری حکم صادر می‌شود (غیاثی و محمودی، ۱۳۹۴).

تقابل دوگانه مبتنی بر بودن یک طرف و نبودن یکی از طرفین تقابل است که ذکر یک طرف به شناخت طرف دیگر نیز کمک می‌کند؛ یعنی قطعاً لازمه ایجاد تقابل ذکر دو طرف نیست؛ بلکه وجود و ذکر این تقابل‌های دوگانه زیربنای فرهنگی را می‌سازند و ارزش‌ها و کنش‌های اجتماعی ما از این تقابل‌ها نشئت می‌گیرند (برتس، ۱۳۸۴: ۱۴۵). تقابل‌های دوتایی یک قطب را در برابر قطب دیگر برمی‌کشد و هویت و حضور یکی را به فقدان هویت و حضور دیگری موقوف می‌کند.

شاید بتوان گفت که ادامه نسل بشر در کره زمین از طریق تقابل‌ها امکان‌پذیر بوده است؛ چراکه از روی تجربه دریافت که سلامتی در مقابل بیماری عامل تداوم زندگی است. بشر پیشرفت خود را تا حد زیادی مدیون درک این تقابل‌هاست: نور در مقابل تاریکی، گرما در مقابل سرما و... ایدئولوژی تا حد زیادی بر تقابل‌ها استوار است؛ چراکه ایدئولوژی بر ارزش‌ها استوار است و ارزش‌ها برای تعریف شدن در مقابل ضد ارزش قرار می‌گیرد. دین در مقابل کفر، خیر و شر، عصمت و گناه و... نمونه‌هایی از ارزش‌هایی هستند که در مقابل ضد ارزش‌ها قرار می‌گیرند (طالبیان و همکاران، ۱۳۸۸).

تقابل معنی وسیع‌تری نسبت به تضاد دارد. «در معنی‌شناسی عمداً از اصطلاح تقابل به‌جای تضاد استفاده می‌شود؛ زیرا تضاد صرفاً گونه‌ای از تقابل به‌حساب می‌آید» (صفوی، ۱۳۸۳: ۱۱۷).

تقابل واژه مترادف ترادف است. دو واژه در صورتی متقابل هستند که نخست حتماً با یکدیگر نقطه اشتراکی داشته باشند، برای مثال، جفت متقابل «کوتاه/بلند» در مقیاس

«قد» مشترک‌اند. دوم اینکه، اگر حوزه معنایی این دو واژه را به صورت یک محور افقی در نظر بگیریم و قسمت میانی این محور را که تقریباً حد وسط بین این دو واژه است مشخص کنیم، می‌توانیم تعیین کنیم که هر کدام از این واژه‌ها در یک سمت از این قسمت میانی قرار می‌گیرند. البته، اینکه هر کدام از واژه‌ها در چه فاصله‌ای نسبت به قسمت میانی قرار می‌گیرند و آیا باید فاصله هر دو واژه از قسمت میانی به یک اندازه باشد، به بحث‌های جزئی مربوط می‌شود که به انواع تقابل اشاره دارند (صناعتی، ۱۳۸۲).

کارکرد تقابلهای دوگانه متنوع و گوناگون است. با توجه به حوزه اندیشگانی گوینده، کارکردهای متنوعی چون دینی، عرفانی، فلسفی، زبانی، اجتماعی، فرهنگی، مردم‌شناسی، و ... را می‌توان بر آن فرض کرد (محسنی گردکوهی، ۱۳۹۶) و در این میان فرهنگ عامه (فولکلور)^۳ اهمیت زیادی دارد؛ زیرا عرصه تجلی ارزش‌ها، هنجارها، ترجیحات، دلالت‌های معنایی و به‌طور کلی، وجه نظر انسان‌ها به هستی است. بر این اساس است که مک‌کله لند^۴ اعتقاد دارد:

نویسندگان آثار ادبی خصوصاً قصه‌ها، افسانه‌ها و حکایات به‌طور ناخودآگاه نیاز به موفقیت^۵ خود را چه در داستان‌های فولکلوریک و چه در آثار منثور منعکس ساخته‌اند. لذا، می‌توان از طریق بررسی آثار ادبی این نویسندگان (از جمله ضرب‌المثل‌ها) به ساختار جامعه و میزان پیشرفت آن پی برد (مک‌کله لند به نقل از روشه، ۱۳۶۶: ۱۸۷).

یکی از مظاهر فرهنگی، توجه به باورهای عامیانه و فولکلورهاست، به‌گونه‌ای که در عادات‌ها و دریافت‌های ناآگاهانه انسان‌ها نیز تقابل دیده می‌شود. بنابراین، در زندگی روزمره و باورهای عادی مردمان نیز باید به تقابلهای دوگانه توجه کرد (نبی‌لو، ۱۳۹۲). ما از روی عادت تقابلهایی را در ذهن خود داریم، تقابلهایی از قبیل خصوصی/عمومی، طبیعت/فرهنگ، جسم/روح، عینی/ذهنی، و... و همیشه در دفاع یا ترجیح یکی از این دو، تعصب یا جانب‌داری به خرج می‌دهیم و این وضع به زمینه فرضی بحث و استدلال و تفسیر و اثبات بدل می‌شود (وارد، ۱۳۸۴: ۱۴۴).

فولکلور هر جامعه به‌منزله زبانی اجتماعی برای بیان اندیشه‌ها، ارزش‌ها و باورها که در طول تاریخ شکل گرفته است، اهمیت بسیار زیادی دارد. فولکلور نوعی طبقه‌بندی

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

شامل افسانه‌ها، اساطیر، قصه‌ها، ترانه‌های عامیانه، داستان‌های منظوم و ضرب‌المثل‌های یک گروه فرهنگی است. در میان تمام آثار ادبیات عامه هر گروه و ملت، ضرب‌المثل‌ها بیانگر ارزش‌ها و کیفیات روحی آن گروه یا ملت هستند. از این نظر پرداختن به فولکلور هر جامعه و به‌ویژه ضرب‌المثل‌ها، به‌منزله ابزاری قدرتمند برای شکل دادن به نگرش‌ها، ارزش‌ها و کنش‌های اجتماعی اهمیت بسیار زیادی دارد. به‌علاوه ضرب‌المثل‌ها به‌منزله یکی از عناصر ادبیات شفاهی تا حدود زیادی در جامعه کنونی زنده هستند و به‌کار می‌روند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۲).

«مثل» جمله‌ای است کوتاه، مشهور و گاه آهنگین، حاوی اندرزها، مضامین حکیمانه و تجربیات قومی مشتمل بر تشبیه، استعاره یا کنایه که به‌دلیل روانی الفاظ، روشنی معنا، سادگی، شمول و کلیت در میان مردم شهرت و رواج یافته است و با تغییر یا بدون تغییر آن را به‌کار می‌برند (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۵).

ضرب‌المثل‌ها قبل از آنکه بیانگر عقاید، علائق و ارزش‌های فردی باشند، ارزش‌های اجتماعی و روح فرهنگ جمعی حاکم بر جامعه را باز می‌نمایانند. در ضرب‌المثل‌ها، حوادث و شرایط تاریخی جامعه انعکاس می‌یابد و در پرتو گذشته است که می‌توان اشتراکات و تمایزات اجتماعی و فرهنگی جامعه را در طی زمان شناخت (رضوانیان، ۱۳۸۸).

استان ایلام از جمله استان‌هایی است که پیشینه تمدنی آن به هزاره‌های دوردست بازمی‌گردد. بر این اساس، فرهنگ عامه آن سرشار از دلالت‌هایی است که معرف نگرش مردم این دیار به مسائل پیرامون زندگی آنان است. ضرب‌المثل‌ها، یکی از ارکان مهم فرهنگ عامه، سرشار از شیوه رویارویی مردم با پدیده‌های مادی و اجتماعی است و در این میان، توجه به تقابل‌های دوگانه اهمیت خاصی دارد. بود یا نبود تقابل‌های دوگانه، یا امکان ظهور جانب‌داری و تعصب نسبت به یک شق از شقوق دوگانه می‌تواند در ارائه تصویری از منش اجتماعی مردم اثرگذار باشد. خلأ پژوهشی موجود در بازنمایی تقابل‌های یادشده در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام و نیز اهمیت بازنمود این تقابل‌ها، محققان را به سمت پژوهشی علمی در این خصوص رهنمون ساخته است. لذا،

پرسش اصلی تحقیق این است که بازنمود تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟

۱ - ۲. اهمیت و ضرورت پژوهش

ادبیات عامه، به‌طور عام و ضرب‌المثل‌ها، به‌طور خاص، بیانگر نگرش‌ها، ترجیحات، ارزش‌ها و به‌طور کلی «منش اجتماعی»^۶ مردم است. حضور ضرب‌المثل‌ها در بستر زبانی مردم و بهره از آن‌ها در مکالمات روزمره، گواه روشنی بر اهمیت این گونه ادبی در زندگی مردم است. از سویی دیگر، بن‌مایه و محتوای این ضرب‌المثل‌ها هم می‌تواند بیانگر نظام دلالت‌های معنایی مردم باشد، هم قادر است در تکوین عادت‌واره‌های^۷ آنان اثرگذرا باشد. اقبال مردم به هرکدام از مقولات ارائه‌شده در تقابل‌های دوگانه، از یک‌سو، معرف ایستار آنان و ساختار سنتی یا مدرن جامعه‌ای است که در آن زندگی می‌کنند. از سویی دیگر، بیانگر تکوین یا فرسایش ارزش‌هایی چون سرمایه اجتماعی و سایر مقولات است که مطالعه آن‌ها می‌تواند به یافته‌های قابل استنادی جهت سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی منجر شود.

پرسش‌های پژوهش

پرسش کلی

۱. بازنمود تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟

پرسش‌های جزئی

۱. بازنمود دوگانه عقلانیت/ احسان در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه

است؟

۲. بازنمود دوگانه جمع‌گرایی/ فردگرایی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام

چگونه است؟

۳. بازنمود دوگانه پویایی اجتماعی/ ایستایی اجتماعی در ضرب‌المثل‌های

مردم ایلام چگونه است؟

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

۴. بازنمود دوگانه عام‌گرایی / خاص‌گرایی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟
۵. بازنمود دوگانه نظم اجتماعی / بی‌نظمی اجتماعی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟
۶. بازنمود دوگانه تکوین سرمایه اجتماعی / فرسایش سرمایه اجتماعی در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟
۷. بازنمود دوگانه اعتدال / افراط در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟
۸. بازنمود دوگانه عدالت / ظلم در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع این مقاله را می‌توان در دو بخش قرار داد: بخش نخست مربوط به پژوهش‌هایی است که با موضوع توضیح و تحلیل ضرب‌المثل انجام گرفته‌اند و بخش دوم، تحقیقاتی است که تقابل‌هایی دوتایی را در حوزه ادبیات بررسی کرده‌اند که به‌طور اختصار به آن‌ها اشاره می‌شود:

۲ - ۱. آثاری که به توصیف و تحلیل ضرب‌المثل‌ها پرداخته‌اند

- حاجیان‌نژاد و بهزادیان (۱۳۹۹)، «تحلیل کارکرد نمادهای جانوری در ضرب‌المثل‌های فارسی با تکیه بر داستان‌نامه بهمیناری»؛
- رضایی و ظاهری عبدوند (۱۳۹۷)، «هویت دینی در ضرب‌المثل‌های بختیاری»؛
- دهقانی باغی و همکاران (۱۳۹۷)، «فرهنگ سازمانی در آیین ضرب‌المثل‌های فارسی»؛
- چراغی و ابراهیمی (۱۳۹۷)، «تحلیل روان‌شناختی رابطه والد - فرزندی در ضرب‌المثل‌های ایرانی»؛
- ذوالفقاری و باقری (۱۳۹۶)، «تحلیل جامعه‌شناختی ضرب‌المثل‌ها در افسانه‌های پهلوانی فارسی»؛

- زندی و عباسی (۱۳۹۵)، «بازتاب روابط خویشاوندی در ضرب‌المثل‌های فارسی»؛
- خسروی‌نژاد (۱۳۹۱)، «نقش زبانی زنان در پیدایش و رواج ادبیات شفاهی با نگاهی به قصه‌ها، ترانه‌های بازی، لالایی‌ها و دوبیتی‌های مردم کرمان»؛
- موحد، عسکری چاوردی و یادعلی (۱۳۹۱)، «تحلیل جامعه‌شناختی از ضرب‌المثل‌های زنانه در شهرستان لامرد استان فارس»؛
- آزاد ارمکی، ترکارانی و حق‌ندری (۱۳۹۲)، «تحلیل کیفی نگرش توسعه‌ای در ادبیات عامیانه: با تأکید بر ضرب‌المثل‌های لری»؛
- عزیزی‌فرد (۱۳۹۲)، «زیبایی‌شناسی ضرب‌المثل‌های کُردی از دیدگاه علم بیان»؛
- عامری و کلاهدوز محمدی (۱۳۹۲)، «نگاهی به تحول ضرب‌المثل‌ها به ضدالمثل‌ها (ضرب‌المثل‌ها در راه مدرن شدن)»؛
- محمدپور، کریمی و معروف‌پور (۱۳۹۱)، «مطالعه تفسیری بازنمایی زن در ضرب‌المثل‌های کُردی (گوش سورانی - مکریانی)»؛
- زاهدی و ایمانی (۱۳۹۰)، «زن در ضرب‌المثل‌های انگلیسی: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی»؛
- قاضی‌زاده و نجفی (۱۳۸۸)، «تحلیل مقابله‌ای ضرب‌المثل‌های انگلیسی و فارسی از نظر معنایی و واژگانی»؛
- نوین (۱۳۸۷)، «تحلیل روان‌شناختی امثال و حکم فارسی»؛
- ذوالفقاری (۱۳۸۶)، «هویت دینی و ملی در ضرب‌المثل‌های فارسی»؛
- ازکیا و پاک‌سرشت (۱۳۷۷)، «فرهنگ توسعه در ادبیات کرد»؛
- مشه‌شا^۹ (2016)، «تصاویر منفی و تعصب‌آمیز از زنانگی در ضرب‌المثل‌های ولاتا^۹»؛
- ممدایک^{۱۰} (2014)، «برداشت ایگبوها از زنانگی: شواهدی از ضرب‌المثل‌های جنسیت‌زده^{۱۱}»؛
- نخاولی و شریفی (2013)، «تبعیض جنسی در ضرب‌المثل‌های فارسی»؛

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام _____ بهروز سپیدنامه و همکاران

- شیپر (2010)، «تصویر زن در مثل‌های زبان‌های مختلف» (به‌نقل از ریتزر، ۱۳۷۴)؛
- کریستوا^{۱۲} (2009)، «نقش زن در ضرب‌المثل‌ها از منظر بین‌متن‌گرایی»؛
- برنچ^{۱۳} (2005)، «بررسی کتب عهد عتیق مسیحیان از نظر وجود کلیشه‌های جنسیتی^{۱۴} ضرب‌المثل مانند در آن‌ها»؛
- بک^{۱۵} (2005)، «بررسی ویژگی ارتباطی خاص ضرب‌المثل‌ها که نقش مهمی در ایجاد ابهام (دروغ) ایفا می‌کنند»؛
- کیمبا^{۱۶} (2005)، «تصویر پسران و دختران در جامعه باگاندا^{۱۷}»؛
- هانک^{۱۸} (2000)، «بررسی ریشه‌های نظریه‌های موجود در زمینه منشأهای ضرب‌المثل‌ها» (به‌نقل از موحد و همکاران، ۱۳۹۱).

۲ - ۲. آثاری که به تقابل‌های دوتایی در حوزه ادبیات پرداخته‌اند

- پرداختن به مسئله تقابل‌های دوگانه و بررسی آن در حوزه ادبیات رسمی و شفاهی تاکنون دست‌مایه پژوهش‌های متنوعی بوده است که می‌توان به برخی موارد اشاره کرد:
- عبیدی‌نیا و دلایی (۱۳۸۸)، «بررسی تقابل‌های دوگانه در ساختار حدیث سنایی»؛
  - رضوانیان (۱۳۸۸)، «خوانش گلستان سعدی بر اساس نظریه تقابل‌های دوگانه»؛
  - میری‌اصل و شریفی ولدانی (۱۳۹۱)، «بررسی تقابل‌های دوگانه در رمان روی ماه خدا را ببوس»؛
  - نبی‌لو (۱۳۹۲)، «بررسی تقابل‌های دوگانه در غزل‌های حافظ»؛
  - ذبیح‌نیا عمران (۱۳۹۴)، «تقابل‌های دوگانه در بوف کور صادق هدایت»؛
  - عبادی جمیل و همکاران (۱۳۹۵)، «بررسی اسطوره ضحاک بر اساس ساختار تقابل‌های دوگانه کلود لوی اشتروس»؛
  - چراغی و ابراهیمی (۱۳۹۷)، «تحلیل روان‌شناختی رابطه والد - فرزندی در ضرب‌المثل‌های ایرانی»؛
  - شفیعیان (2011)، «تقابل‌ها یا جفت‌های دوگانه از دریدا تا فلسفه اسلامی»؛
  - احمدی و همکاران (2013)، «تقابل‌های دوتایی در ساختار داستان‌های مثنوی»؛

- حسین بلی (2014)، «شالوده‌شکنی و تقابل‌های دوتایی»؛
- پاتری و ساراتو (2016)، «تقابل‌های دوتایی دوسوسوری به‌مثابه ساختار روایی نمایش تابستان و دود تنسی ویلیامز»^{۱۹}؛
- آیمیوخامبت و همکاران (2017)، «تفسیر شاعرانه تقابل‌های دوتایی در ساختار اسطوره»؛
- چانمی (2018)، «تحلیل تقابل‌های دوتایی در فیلم جنگجوی زنجیرگسسته»^{۲۰}.
بررسی اجمالی پیشینه ارائه‌شده مؤید این مطلب است که تاکنون پژوهشی درخصوص تقابل‌های دوتایی در حوزه ادبیات شفاهی خصوصاً ضرب‌المثل‌ها انجام نپذیرفته است و این پژوهش در نوع خود جزء اولین‌ها به‌شمار می‌رود.

۳. چارچوب مفهومی^{۲۱}

تقابل‌های دوگانه شامل ارزش‌هایی‌اند که مبنای کنش کنشگران قرار می‌گیرند. این ارزش‌ها در دو سر یک پیوستار قرار گرفته‌اند که عموماً سلبی و ایجابی است. ارزش‌های اجتماعی^{۲۲} مبنای کنش اجتماعی‌اند^{۲۳}. پارسونز^{۲۴} معتقد است که ارزش‌های همراه با کنش از خارج بر افراد تحمیل نمی‌شود؛ بلکه در روابط متقابلشان با جامعه ایجاد می‌شود. درواقع، این ارزش‌ها هستند که در عمل، شرایط ساختی کنش اجتماعی را تشکیل می‌دهند. همه کنش‌ها متضمن این انتخاب‌ها و بیانگر نظام انتخاب کنش‌گرند. چهار جفت بدیل اصلی در این زمینه وجود دارد (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۷: ۱۸۴) که پارسونز از آن‌ها با عنوان «متغیرهای الگویی»^{۲۵} یاد می‌کند و عبارت‌اند از:

- ۳ - ۱. خاص‌گرایی - عام‌گرایی^{۲۶}: در جوامع سنتی افراد تمایل دارند با اعضای دایره اجتماعی خودشان معاشرت کنند؛ چون این افراد با یکدیگر به‌خوبی آشنا هستند، به یکدیگر اعتماد دارند و در خود نسبت به انجام وعده‌های اجتماعی، احساس تعهد می‌کنند. در جوامع مدرن که تراکم جمعیت وجود دارد، مردم معمولاً با افراد غریبه سروکار دارند و مایل‌اند با استفاده از قواعد عام‌گرایی با آن‌ها رفتار کنند (همان‌جا).
- ۳ - ۲. آمیختگی - تمایز^{۲۷}: کنشگر می‌تواند انتخاب کند که با کنشگران دیگر فقط از برخی جنبه‌های ویژه رابطه داشته باشد. به عبارت دیگر، کنشگر می‌تواند با تعداد

زیادی اشخاص از جمله مشتری، بیمار یا کارمند، رابطه داشته باشد. در این حالت او «ویژگی»^{۲۸} را برمی‌گزیند. اگر برعکس، گزینه دوم، «پخش»^{۲۹} را انتخاب کند، معنایش این است که او روابط اجتماعی همه جامعه را برگزیده است که از گذر آن‌ها به شیوه‌ای چندگانه به منزله شخص انسان کامل با کنشگران دیگر مرتبط است. رابطه استاد با دانشجویانش بیشتر خاص و ویژه است، حال آنکه رابطه پدر با فرزندانش بیشتر همه‌جانبه و گسترده است (روشه، ۱۳۷۶: ۷۲).

۳-۳. انتساب - اکتساب^{۳۰}: این مورد به کیفیت عملکرد مربوط است. آیا کنشگران بر مبنای آنچه هستند با دیگران به کنش می‌پردازند (یعنی ویژگی‌های اکتسابی‌شان نظیر اخذ مدرک تحصیلی و بازپرداخت بدهی‌ها) یا بر پایه خصوصیات مادرزادی که کنترلی بر آن‌ها ندارند (یعنی خصوصیات انتسابی نظیر جنس و سن)؟ (دیلینی، ۱۳۸۷: ۳۶۲).

۳-۴. کنش عاطفی و کنش غیرعاطفی^{۳۱}: بعضی از نقش‌ها رضایت فوری و بی‌درنگ به همراه دارند که معمولاً در حین انجام فعالیت‌های مورد انتظار در این نقش‌ها به دست می‌آید، در حالی که در سایر نقش‌ها رضایت به تأخیر می‌افتد و آن نقش صرفاً وسیله‌ای برای هدف دیگر می‌شود و در جوامع سنتی جهت‌گیری رفتاری افراد بر اساس روابط احساسی - عاطفی و چهره به چهره است، در حالی که در جوامع جدید، روابط اجتماعی مبتنی بر روابط غیرشخصی و ارزیابی فرصت‌ها با توجه به نتایج آتی صورت می‌گیرد. به عبارتی کنش غیرعاطفی است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۷: ۱۸۴).

۳-۵. جمع‌گرایی - فردگرایی^{۳۲}: بعضی از نقش‌ها منحصراً متوجه منافع جمعی هستند. بعضی هم شامل تعقیب منافع خصوصی هستند. در جوامع سنتی افراد خود را به جمع (خانواده یا قبیله) وفادار می‌دانند. جمع‌گرایی سبب جلوگیری از نوآوری، ابتکار و خلاقیت‌های فردی می‌شود. بالعکس، در جوامع مدرن تأکید بر فردگرایی است. این تأکید سبب تقویت توان فردی می‌شود و نتایجی مانند نوآوری‌های فنی و افزایش بهره‌وری اقتصادی را به همراه دارد (همان‌جا).

۴. روش‌شناسی

با توجه به ماهیت برساختی^{۳۳} پدیده مورد مطالعه، پارادایم تحقیق حاضر کیفی و روش پژوهش بازنمایی^{۳۴} از طریق تحلیل محتوای کیفی^{۳۵} است.

تحلیل محتوای کیفی را می‌توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی - محتوایی داده‌های متنی از طریق فرایندهای طبقه‌بندی، کدبندی و تم‌سازی با طراحی الگوهای شناخته‌شده دانست. عینیت نتایج با وجود فرایند کدبندی نظام‌مند تضمین می‌شود. تحلیل محتوای کیفی به فراسویی از کلمات یا محتوای عینی متون می‌رود و تم‌ها^{۳۶} یا الگوهایی را که آشکار یا پنهان هستند به صورت محتوای آشکار می‌آزماید (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۲). نوع روش تحلیل محتوای کیفی این پژوهش، از نوع استقرایی است که برای روشن ساختن مفاهیم و مقولات آشکار و پنهان متن استفاده می‌شود. میدان مورد مطالعه پژوهش حاضر، کتاب‌های چاپ‌شده درخصوص ضرب‌المثل‌های مردم ایلام است و به منظور تکمیل اطلاعات از مطلعان کلیدی^{۳۷} - که از طریق نمونه‌گیری هدفمند^{۳۸} انتخاب و بر اساس اصل بسندگی کفایت آن‌ها تعیین شده بود - مصاحبه انجام پذیرفت.

۵. بحث

در این پژوهش، هر ضرب‌المثل به منزله یک واحد معنایی در نظر گرفته و به مفهوم تبدیل شد و مفاهیم در قالب مقولات جزئی و کلی جای گرفتند. براینکه این موضوع‌بندی به ۸ مقوله دوگانه کلی انجامید که عبارت‌اند از:

۱. عقلانی - غیر عقلانی؛
۲. جمعی - فردی؛
۳. پویایی / ایستایی؛ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۴. عام‌گرایی / خاص‌گرایی؛
۵. نظم / بی‌نظمی؛
۶. تکوین سرمایه اجتماعی / فرسایش سرمایه اجتماعی؛
۷. اعتدال / افراط؛
۸. عدالت / ظلم.

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام در دو ساحت کاذب و واقعی نمود یافته‌اند. شکل کاذب شامل زوجی از مفاهیم ایجابی و سلبی است که مفهوم سلبی نیز

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

به‌نوعی مؤید مفهوم ایجابی است و فقط از نظر شکلی و ظاهری با آن تفاوت دارد؛ مثلاً در دوگانه موقعیت‌شناسی / موقعیت‌نشاسی، ضرب‌المثل در مفهوم ایجابی بر درک موقعیت و بهره‌گیری مناسب از فرصت‌ها تأکید دارد و در مفهوم سلبی (موقعیت‌نشاسی) در پرده و به‌صورت ضمنی به نکوهش موقعیت‌نشاسی می‌پردازد؛ مثلاً «در روزگار پیری به‌دنبال ثروت بودن» معادل «زنگوله پای تابوت بودن» و انجام کاری بعد از طی شدن زمان مقرر آن است. به‌عبارتی دیگر، ضرب‌المثل بر موقعیت‌شناسی و انجام امور در زمان مناسب تأکید دارد.

در تقابل‌های دوگانه واقعی، بُعد سلبی دوگانه نقطه مقابل بُعد ایجابی آن است؛ مثلاً ضرب‌المثل از یک‌سو مردم را به تخصص‌گرایی می‌خواند و از سوی دیگر به خویشاوندگرایی.

هر کدام از این تقابل‌های دوگانه از مقولات جزئی‌تری تشکیل شده‌اند که به آن‌ها اشاره خواهد شد.

جدول ۱: مقولات جزئی دوگانه عقلانی و غیرعقلانی

Table 1: The Minor binary Rational and non-rational categories.

عقلانی	غیرعقلانی
موقعیت‌شناسی	موقعیت‌نشاسی
تدبیر	بی‌تدبیری
عقلانیت	خردگریزی

الف) موقعیت‌شناسی	ب) موقعیت‌نشاسی
قه‌واره‌یگ ئه‌را رووژ عه‌ید نه‌و بکه فیگه میرات. /qavareg ara rooz aid naw beke fega mirât/ برگردان: پارچه‌ای که به نیت روز عید نباشد به درد میراث بعد از مرگ می‌خورد.	ئاخر عمر و ئه‌وه‌ل مالدارۍ. /âxer-e emr-u awaŁ -e mâldâri/ برگردان: در روزگار پیری به‌دنبال ثروت بودن.

الف) تدبیر

نه یزه جایه و بکه، ئنگل بدزه‌ی.

/naÿza jâÿaw beka êgel
bedezaÿ/

برگردان: اول جای نیزه را مشخص
کن بعداً آن را بدزد.

ب) بی تدبیری

گه مال قولی شکیا، دویمی به سین.

/gamâl qwelê Íekya, dümê basin.

برگردان: سگ گله پایش شکست؛ اما دمش
را ضماذ کردند.

الف) عقلانیت

عقل کِ نه و گیان ها عذاو.

/aqel ke naw giân hâ azav/

برگردان: اگر عقل نباشد جان در
عذاب است.

ب) خردگریزی

نادانی کوچگی خهی ده چای، سه دانا

نیه راریگه‌ی.

/nâdânê kweč egê xaÿ da č âÿ sad
dânâ nyarârêgaÿ/

برگردان: نادانی سنگی در چاه می اندازد که
صد عاقل آن را نمی توانند بیرون بکشند.

دوگانه‌های جدول شماره ۱ را می‌توان در رده دوگانه‌های کاذب و شکلی قرار داد؛ زیرا بُعد سلبی به نوعی مؤید بُعد ایجابی است؛ اما هر دو بعد معرف جامعه‌ای‌اند که در کنار کنش‌های عقلانی و منطقی، شاهد کنش‌های غیرعقلانی و منطقی نیز هست؛ ولی تمایل و ترجیح جامعه به سمت موقعیت‌شناسی، تدبیر و عقلانیت است، هر چند این شق از دوگانه مذکور ممکن است به آرمان تبدیل شده باشد.

جدول ۲: مقولات جزئی جمع‌گرایی و فردگرایی

Table 2: The Minor binary Individualism and collectivism categories.

فردگرایی	جمع‌گرایی
منفعت‌طلبی	منفعت‌رسانی
مسئولیت‌ناپذیری	مسئولیت‌پذیری
کاسب‌کاری	تعاون
بی‌تفاوتی	غم‌مشترک
مانع‌تراشی	تسهیلگری

<p>الف) منفعت‌طلبی و کاسب‌کاری ثمر مرخ نه‌را خا کردن نه‌و سبیه قلا ده بان فره‌س. / ar merx arrâ xâ kerden naw siya qeL â da bân feras/ برگردان: اگر مرغ برای تخم کردن نباشد، کلاغ سیاه در آسمان فراوان است.</p>	<p>الف) منفعت‌رسانی خیره‌ی وه که‌س نیره‌سی. /xere w akas nyarase/ برگردان: نفعی برای هیچ‌کسی ندارد.</p>
<p>ب) مسئولیت‌ناپذیری و تنبلی اجتماعی چوو بخه‌یه و ژیری هیز نیه‌گری. /č u bexayaw ž êrê hêz nyagerê/ برگردان: با اهرم چوب هم نمی‌توان او را از جایش بلند کرد.</p>	<p>الف) مسئولیت‌پذیری، تکاپو و تلاش ئاو وسی ت نه‌وس. / âw wesê te nawes/ برگردان: اگر آب از حرکت ایستاد تو همچنان جاری باش.</p>
<p>ب) کاسب‌کاری گا ده مه‌ردم، گاوان ده مه‌ردم، ئهر نه‌رانم نامه‌ردم. /gâ da mardem gârân da mardem, ar narrânem nâmardem/ برگردان: وقتی که گاو و گاوچران از دیگران باشد، نامردم اگر تن به کار ندهم.</p>	<p>الف) تعامل، تعاون و همیاری چوی پیشتمی. / č u pełtemi/ برگردان: مثل کوه پشت من ایستاده.</p>
<p>ب) بی‌تفاوتی دویمای گیانم نباشد جهان. /Dümay gyanem nabaAd jahan/ برگردان: بعد از مرگم می‌خواهم که جهان نباشد.</p>	<p>الف) غم مشترک داخی تو داخ منه. / Daxe to daxe mena/ برگردان: داغ دل تو داغ دل من است.</p>

الف) تسهیلگری

نہرا چای پای بنارم.

/arâ č âi pai banârem/.

برگردان: مگر چاله‌ای در مسیرم (مانع دیگران نشدن).

ب) مانع تراشی

نازای ده کولی بیماری دهسی دایه کهل بناری.

/azay da kole bimare dase daya kale benare/.

برگردان: مرد سالمی بر پشت بیماری سوار بود و از تپه‌ای بالا می‌رفت.

جدول شماره ۲ بیانگر دوگانه جمع‌گرایی و فردگرایی است. در دوگانه‌های منفعت‌رسانی و تعامل شاهد دوگانه کاذبی هستیم که بیانگر جامعه‌ای است که بر کنش‌های جمعی و نفع به دیگران رساندن تأکید دارد؛ اما در دوگانه هم‌پاری و غم مشترک با وضعیتی متعارض مواجهیم که در آن، از یک سو افراد را به همیاری دعوت می‌کنند و از سویی دیگر به کاسب‌کاری، از یک سو به هم‌دردی با درد و داغ دیگران و از سویی دیگر به گلیم خود از آب کشیدن.

جدول ۳: مقولات جزئی دوگانه پویایی اجتماعی و ایستایی اجتماعی

Table 3: The Minor binary Social dynamism and social static categories.

ایستایی اجتماعی	پویایی اجتماعی
قدرگرایی	تحرک اجتماعی
اصلاح‌ناپذیری	امید به اصلاح

الف) تحرک اجتماعی و طبقاتی

باوگ گوشت مه‌خوهر کور قه‌ساو خه‌یگه‌و.

ناش ههر نهو ناشه‌و کاسه هه‌و کاسه.

/â ħar aw aġaw kâsa haw kâsa/

برگردان: همان آش و همان کاسه.

/bâwge guġt maxwar kwerr-e qasâw xaġgaw/

برگردان: پسر آدم خسیس و گوشت‌نخور

قصاب می‌شود.

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

الف) امید به اصلاح امور
 وزع وهی قه‌راره نیمینن.
 /Was way qarâra niamine/
ب) اصلاح‌ناپذیری
 ته‌وبه‌ی گورگ مه‌رگه.
 /tawbaŷ gorg marga/
 برگردان: اوضاع بهبود خواهد یافت.
 برگردان: توبه‌گرگ مرگ است.

جدول شماره ۳ بیانگر دوگانه واقعی پویایی و ایستایی است. از یک سو، ترجیحات جامعه به سمت تحرک طبقاتی عمودی، جامعه باز و امید به اصلاح امور است و از سوی دیگر به ایستایی امور، قدرگرایی و اصلاح‌ناپذیری است. به عبارتی، آدمی میان دو وضعیت متعارض ایستایی و پویایی قرار گرفته است؛ بین جامعه‌ای باز و جامعه‌ای بسته.

جدول ۴: مقولات جزئی دوگانه عام‌گرایی و خاص‌گرایی

Table 4: The Minor binary Universalism and particularism categories.

خاص‌گرایی	عام‌گرایی
قوم‌گرایی	تخصص‌گرایی
انتساب	اکتساب

الف) تخصص‌گرایی
 له دوو فرووش بپرس، نرخ دوو چه‌نه؟
 - /la du feruŷ bepers nerx-e du
 č ana/
 برگردان: از دوغ‌فروش نرخ دوغ را بپرس.
ب) عوام‌گرایی
 ئاسیای وه کهم هه‌ربوه وه هویچ هه‌ر نه
 وه.
 /âseyay wa kam harbowe wa
 hüč har nawa/
 برگردان: آسیاب کم‌کار بهتر از آسیاب
 بیکار است.

الف) اکتساب
 هه‌ر که کوری یاوگِ خوه‌یه.
 /Harka korÿ bowge xoaya/
 برگردان: هر کسی برای خودش کسی
 است.
ب) انتساب
 ده‌ره‌کی هات، بنه‌کی ده‌رکرد.
 /daraki hât benaki dar kerd/
 برگردان: غریبه آمد، آشنا را از میدان
 بیرون کرد.

جدول شماره ۴ بیانگر دوگانه عام‌گرایی و خاص‌گرایی است. عام‌گرایی به کنشی گفته می‌شود که بر مبنای تخصص و شایسته‌سالاری است و خاص‌گرایی کنشی است که مبتنی بر روابط خویشاوندی و حاکمیت رابطه به‌جای ضابطه است. در این دوگانه، شاهد حضور هر دو نوع کنش یادشده هستیم. جامعه به‌سمت تخصص‌گرایی تمایل دارد؛ اما نمی‌تواند که ته‌نشست‌های ایلی طایفه‌ای خود را کنار بگذارد.

جدول ۵: مقولات جزئی دوگانه نظم و بی‌نظمی

Table 5: The Minor binary Order and disorder categories.

بی‌نظمی	نظم
بی‌نظمی	نظم اجتماعی
عدم توافق	توافق
بی‌نوبتی	رعایت نوبت

<p>الف) بی‌نظمی اجتماعی</p> <p>سه‌گ خاون خوه‌ی نیه‌ناسی. /sag xâwen-e xwaj̄ neya nâsê/ برگردان: سه‌گ صاحب خودش را نمی‌شناسند.</p>	<p>الف) نظم اجتماعی</p> <p>خورما گله‌گله، ره‌وغن کلگ‌کلگ! /xwermâ gela gela rawqan keleg keleg/ برگردان: خرما دانه دانه بردارید و روغن انگشت انگشت.</p>
<p>ب) عدم توافق</p> <p>ئاومان وه یه‌ی جو نیه‌چو. /âwemân wa yaÿ jo nyao/ برگردان: آیمان به یک جو نمی‌رود.</p>	<p>الف) توافق</p> <p>دو روح ده یه‌ی به‌دن. /Dow roh da yaÿ badan/ برگردان: دو روح در یک جسم.</p>
<p>ب) بی‌نوبتی</p> <p>هه‌رکه ئه‌رای خوه‌یه. /Harka aray xoya/ برگردان: هر چه و مرج است.</p>	<p>الف) رعایت نوبت</p> <p>ئاسیاو وه نوبه‌ت. Âsyaw wa nawobat/ برگردان: آسیاب به نوبت.</p>

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

جدول شماره ۵ معرف دوگانه نظم و بی‌نظمی اجتماعی است. در بین زیرمقوله‌ها شاهد باورمندی جامعه به نظم اجتماعی و رعایت نوبت و حق تقدم در امور است؛ اما در دوگانه توافق و عدم توافق شاهد رویکرد سیال افراد جامعه‌ایم که گاه به سمت توافق با یکدیگر میل می‌کنند و زمانی با هم بودن را بر نمی‌تابند.

جدول ۶: مقولات جزئی دوگانه تکوین و فرسایش سرمایه اجتماعی

Table 6: The Minor binary formation and destruction of social capital categories.

تکوین سرمایه اجتماعی	فرسایش سرمایه اجتماعی
اعتماد اجتماعی	بی‌اعتمادی
صداقت	عوام‌فریبی
امانت‌داری	خیانت
چشم‌پوشی	عیب‌جویی
کرامت	خساست
قدرشناسی	ناسپاسی
تواضع	تکبر
انسجام نسلی	گسست نسلی

الف) اعتماد اجتماعی

ده ناوی شه و مه‌ن پرهیز که‌ی.

/Da âwe Íawman parhiz kay/

برگردان: فرد پرهیزگاری است.

ب) بی‌اعتمادی

ئه‌ر بیکه‌مه‌ته دوسم هه ده‌سیت ها ده پووسم.

/Ar bekaymata dosem har daset ha da poosem/

برگردان: اگر تو را به دوستی برگزینم باز هم خیانت می‌کنی.

الف) صداقت و درستکاری

درووی بویش و شاتی بگر.

/deruwê büÍ-u Íâtê beger/.

برگردان: دروغی بگو که برای آن شاهدهی داشته باشی.

ب) دروغ‌گویی

درو مالی کی رمانگه کور تو بکوشی.

/Dro malŁ e ki remanega kory to bekoÍe/

برگردان: دروغ‌گویی خانه چه کسی را ویران کرده که پسر تو را بکشد؟

الف) امانت‌داری و وفای به عهد
دهس، دهس ناسی
/das das nâsê/.
برگردان: دست طلبکار، دست
بستانکار را می‌شناسد.

ب) خیانت و پیمان‌شکنی
بیه ماری و دا قاپیمه و
/Biya mârÿ o da qâpemaw/.
برگردان: مثل مار، پاشنه‌ام را نیش زد.

الف) چشم‌پوشی از خطا
بشنو و باور مه‌که.
/Beġnaw o bawer maka/.
برگردان: بشنو و باور مکن.

ب) عیب‌جویی و دخالت بی‌جا
سفره‌ی نه‌خریاگ، یه‌ی عه‌یب دیری،
سفره‌ی نه‌وخریاگ هزار عه‌یب.
/sefraÿ naxeriyâg yaÿ aÿb dêrê,
sefraÿ awxeryâg hezâr aÿb
برگردان: سفره‌ی نینداخته یک عیب دارد و
سفره‌ی انداخته، هزار عیب.

الف) کرامت
به قال هه رچ بارییه چیری.
/baqâĽ harç e bârêÿa ç errê/.
برگردان: بقال هر چیزی که در بساط
دارد رو می‌کند (جار می‌کشد).

ب) خساست
ئاو ده دهسی نیه‌رشی.
/âw da das-ê nyarreġê/.
برگردان: آب از دستش نمی‌چکد.

الف) قدرشناسی
وه مننه‌تت زانم.
/Wa menatey zanem/.
برگردان: قدر محبتت را می‌دانم.

ب) ناسپاسی
بیا خاسی نه‌ را مانگ رهمه زان بکه.
/beÿâ xâsi arrâ mân -e ramazân
beka/
برگردان: بیا و خوبی برای ماه رمضان
بکن.

الف) تواضع و فروتنی
دار بهر گرگ، سه‌ر چه‌منی.
/dâr bar gerê sar ç amenê/
برگردان: درخت که بر می‌گیرد خم

ب) تکبر
زهمین بیلن، هوپیچ وه‌خت ئاو نیه‌ خواهی.
/zamin-e beĽ ên hüç waxt âw
nyaxwaj/
برگردان: هرگز نخورد آب زمینی که بلند

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

می‌شود.

است.

الف) انسجام نسلی

دالگ بوین و دویهت بخواز

/dâĽ eg bün-u dŵat bexwâz/.

برگردان: مادر را ببین و دخترش را
انتخاب کن.

ب) گسست نسلی

چوو پشت شون که سی ئشکانیه

/ç u peĽt ĩun kasê eĽkân. a/

برگردان: چوب خویشاوندی کسی را
شکستن.

جدول شماره ۶ شامل دوگانه‌های تکوین و فرسایش سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی شامل اعتماد، شبکه‌ها و مشارکت است که در این پژوهش، با اعتماد و ارزش‌های اخلاقی تعریف شده است. در زیرمقولات تکوین و فرسایش سرمایه اجتماعی شاهد دوگانه‌های کاذب امانت‌داری، چشم‌پوشی از خطا، کرامت و قدرشناسی هستیم. جامعه ارزش‌های یادشده را همواره پاس داشته و تبلیغ کرده و خیانت در امانت، عیب‌جویی، حساست و ناسپاسی را زشت دانسته است؛ اما دوگانه واقعی اعتماد، صداقت و انسجام نسلی راوی جامعه‌ای است که از یک سو بر طبل اعتماد می‌زند و از سوی دیگر، بسامد ضرب‌المثل‌های مبتنی بر بی‌اعتمادی در آن فراوان است. جامعه‌ای که از یک طرف ارزش صداقت را تبلیغ می‌کند و از سوی دیگر دروغ را جایز می‌شمارد و جامعه‌ای که هم بر انسجام بین نسل‌ها و هم گسست نسل‌ها تأکید دارد.

جدول ۷: مقولات جزئی دوگانه اعتدال و افراط

Table 7: The Minor binary Moderation and extremism categories.

اعتدال	افراط
تاب‌آوری	بی‌تابی
تساهل	تعقید
تفاهم	خصومت
سازگاری	سلطه
رعایت حدود	افراط

الف) تاب‌آوری اجتماعی

ئەرا شیشە‌ی بشکی.

/Arâ Íláy beÍki/.

برگردان: مگر شیشه‌ای که بشکنی.

ب) بی‌تابی

تا گوور وه گا بوو، خوین خاونی وه ئاو
بوو.

/ta gur wa gâ bu xün-e
xâwenê wa âw bu/

برگردان: تا گوساله گاو شود، دل
صاحبش خون شود.

الف) تساهل

دو وه کاسه‌م نه‌کردی، کاسه‌م نه‌شکن.

/du da kâsam nakerdi kâsam
naÍken/

برگردان: دوغ که در کاسه‌م نریختی حداقل
کاسه‌م را نشکن.

ب) تعقید و تهدید

بازه بکوش تا بووره بترسی.

/bâza bekweÍ tâ bura betersê/
برگردان: این را بزنی تا آن بترسد.

الف) تفاهم و مسالمت‌جویی

جه‌نگ ده شو به‌م و ناشتی ده خه‌رمان.

/jan da Íwam-u âÍti da xarmân/
برگردان: جنگ هنگام شخم و آشتی هنگام

برداشت.

ب) خصومت

پات بیامه ده‌م ماره‌و.

/pât byama dam-e mâraw/
برگردان: الهی که مار پایت را نیش بزند.

الف) سازگاری و تسلیم

تا نازه بناز، تا جه‌وره بساز.

/tâ nâza benâz, tâ jawra besâz/
برگردان: اگر نوش بود، بخر و اگر نیش،

بساز.

ب) سلطه، هژمونی

ده‌س زوور سامان نیه‌ری.

/das-e zur sâman nayrê/
برگردان: دست زور سامان ندارد.

الف) رعایت اعتدال و حدود

ئیکه ره به‌و و بچوو قورپت نه‌چوو!

/êqera baw-u beç u qwerpet
naç u/
برگردان: اینقدر مراوده کن که قرب و

ب) افراط

که‌ی ده خوهت نه‌ی، که‌یدان ده خوهت
بوی.

/kaÿ da xwat naŵ kaydân da
xwat bü

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

منزلت از بین نرود. برگردان: کاه که از تو نیست کاهدان که از آن توست.

جدول شماره ۷ شامل دوگانه‌های واقعی اعتدال و افراط است. در زیرمقوله‌ها شاهد دوگانه کاذب اعتدال و افراطیم؛ یعنی جامعه همواره افراد خود را به رعایت اعتدال در مراودات اجتماعی و خورد و خوراک توصیه کرده است؛ اما در سایر زیرمقوله‌ها، دوگانه‌هایی به شکل واقعی خود را نشان داده و فضایی متعارض را ترسیم کرده‌اند که در آن گاه به تاب‌آوری سفارش می‌شود و زمانی، تحمل مشکلات را سخت می‌بیند. گاه به تساهل و زمانی به تهدید و انتقام دعوت می‌کند. گاهی مسالمت‌جویی را مطرح می‌کند و زمانی بر طبل خصومت می‌زند. گاهی به سازگاری و گاه به سلطه بر دیگران فرامی‌خواند.

جدول ۸: مقولات جزئی دوگانه عدالت و ظلم

Table 8: The Minor binary Justice and oppression categories.

ظلم	عدالت
بی‌انصافی	انصاف
مردسالاری	ارزش مقام زن

<p>الف) انصاف و عدالت حق بزنی هل وه لای بزنی شاخداره و نیمینی. /haq-e bezen-e hel wa lâÿ bezn-e Īaxdâraw nyaminê/ برگردان: تقاص بز بی‌شاخ از بز شاخ‌دار گرفته خواهد شد.</p>	<p>ب) بی‌انصافی و ظلم دز و قازی ده یه ک رازی. /dez-u qâzi da yak râzi/ برگردان: دزد و قاضی از یکدیگر راضی.</p>
<p>الف) ارزش و مقام زن خان ده خانمه. /xân da xânema/ برگردان: منزلت خان از خانم است.</p>	<p>ب) تبعیض جنسیتی (مردسالاری) پیشت، پیشت پدره، مادر ره گوزره. /pełt pełt-e pedara, mâdar rahguzara برگردان: نسب از پدر است و مادر رهگذری بیش نیست.</p>

جدول شماره ۸ بیانگر دوگانه عدالت و ظلم است. جامعه از یک سو منادی عدالت اجتماعی است و از سویی دیگر وضعیت ظلم را توجیه می‌کند. گاهی به مقام و منزلت زن و گاهی به گسترش ارزش‌های مردسالارانه توجه دارد.

۶. نتیجه

تقابل‌های دوتایی یا دوگانه یکی از ابزارهای ذهن بشر برای شناخت پدیده‌های انسانی و غیرانسانی است. ادبیات و فرهنگ عامه نیز ساحت تجلی این شیوه نگاه به هستی است. گستره ظهور ترجیحات انسان‌ها در گذر زمانند. بر این اساس، پژوهش‌های متعددی درخصوص مطالعه تقابل‌های دوگانه در شعر شاعران انجام پذیرفته است. در ضرب‌المثل‌ها که چکیده نظام ارزشی انسان‌ها و گونه‌ای مهم از گونه‌های مختلف فرهنگ عامه (فولکلور) هستند، نیز شاهد پدیداری تقابل‌های یادشده هستیم.

در ضرب‌المثل‌های مردم استان ایلام، تقابل‌های دوگانه در هشت زوج کلی نمود یافته‌اند که عبارت‌اند از: عقلانی - غیرعقلانی، جمعی - فردی، پویایی / ایستایی، عام‌گرایی / خاص‌گرایی، نظم / بی‌نظمی، تکوین سرمایه اجتماعی / فرسایش سرمایه اجتماعی اعتدال / افراط، و عدالت / ظلم.

در دوگانه عقلانی - غیرعقلانی شاهد دوگانه‌های موقعیت‌شناسی - موقعیت‌شناسی، تدبیر - بی‌تدبیری و عقلانیت - خردگریزی هستیم. دوگانه جمع‌گرایی - فردگرایی شامل مقولات دوگانه‌ای چون منفعت‌رسانی - منفعت‌طلبی، مسئولیت‌پذیری - مسئولیت‌ناپذیری، تعاون - کاسب‌کاری، غم‌مشترک - بی‌تفاوتی و تسهیل‌گری - مانع‌تراشی است. در دوگانه پویایی - ایستایی در ضرب‌المثل‌ها تحرک اجتماعی - قدرگرایی و امید به اصلاح و اصلاح‌ناپذیری نمود یافته است. در دوگانه عام‌گرایی - خاص‌گرایی، ارزش‌های دوگانه تخصص‌گرایی - قوم‌گرایی و اکتساب و انتساب شناسایی شده‌اند. دوگانه نظم - بی‌نظمی شامل مقولات دوتایی نظم اجتماعی - بی‌نظمی اجتماعی، توافق - عدم توافق و رعایت نوبت - بی‌نوبتی است. در دوگانه تکوین سرمایه اجتماعی - فرسایش سرمایه اجتماعی، ارزش‌های دوگانه اعتماد اجتماعی - بی‌اعتمادی، صداقت - عوام‌فریبی، امانت‌داری - خیانت، چشم‌پوشی -

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

عیب‌جویی، کرامت - خساست، قدرشناسی - تکبر نمود یافته‌اند. دوگانه اعتدال - افراط، عرصه تجلی ارزش‌های دوتایی تاب‌آوری - بی‌تابی، تساهل - تعقید، تفاهم - خصومت، سازگاری - سلطه‌جویی و رعایت حدود - افراط است. دوگانه انصاف - ظلم نیز شامل ارزش‌های دوگانه انصاف - بی‌انصافی و ارزش مقام زن - مردسالاری است.

چنین دوگانه‌هایی تا حد زیادی با متغیرهای الگویی پارسونز تطابق دارند، با این تفاوت که پارسونز برای تمییز دادن جوامع سنتی از غیرسنتی قائل به این اصل است که هرکدام از جوامع یادشده تنها واجد یکی از صفات موجود در تقابل‌ها هستند؛ اما باز نمود تقابل‌ها در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام بر نوعی سیالیت نگرشی و تفکر ژله‌ای و رفت‌وبرگشتی بین دو سر پیوستار است. بر این اساس، شاهد جامعه‌ای اشباع‌شده از تعارضیم که گاه به سمت ارزش‌های ایجابی میل می‌کند و گاه به سمت ارزش‌های سلبی. گاه به کنش‌های عقلانی متمایل است و گاه به کنش‌های احساسی و هیجانی. گاه فردگرایی و گاهی جمع‌گرایی را می‌طلبد. زمانی خواستار پویایی است و زمانی دیگر بر قدرگرایی تأکید دارد. گاه نظم و گاهی دیگر بی‌نظمی را می‌طلبد. گاهی بر طبل تکوین سرمایه اجتماعی می‌زند و گاهی ندای فرسایش سرمایه اجتماعی را سرمی‌دهد. زمانی اعتدال آرمان آن است و زمانی دیگر افراط را در دستور کار خود قرار داده است.

پی‌نوشت‌ها

1. binary opposition
2. structuralism
3. folklore
4. McClelland
5. achievement motivation
6. social character
7. habitus
8. Meshesha
9. «The prejudiced negative images of femininity in wolaita proverbs»
10. Mmadike
11. «The Igbo perception of womanhood evidence from sexist proverbs»
12. Kristeva
13. Branch
14. gender stereotypes
15. Back

16. Kimba
17. Baganda
18. Hank
19. summer and smoke
20. *Django Unchained*
21. conceptual framework
22. social values
23. social action
24. Talcott Parsons
25. pattern variable
26. universalism versus particularism
27. specific versus diffuseness
28. specificity
29. diffusion
30. achievement versus Ascription
31. affective versus Affective neutrality
32. self-interest versus collectiveInteres
33. the nature of rigidity
34. representation
35. qualitative content analysis
36. themes
37. key informants
38. purposive sampling

منابع

- آزاد ارمکی، تقی و همکاران (۱۳۹۲). «تحلیل کیفی نگرش توسعه‌ای در ادبیات عامیانه با تأکید بر ضرب‌المثل‌های گری». *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*. د ۱. ش ۱. صص ۱۰ - ۱۳.
- ازکیا، مصطفی و سلیمان پاک‌سرشت (۱۳۷۷). «فرهنگ توسعه در ادبیات گُرد». *نامه علوم اجتماعی*. ش ۱۲. صص ۲۰ - ۲۵.
- ازکیا، مصطفی و غلامرضا غفاری (۱۳۸۷). *جامعه‌شناسی توسعه*. تهران: کیهان.
- ایمان، محمدتقی و محمودرضا نوشادی (۱۳۹۴). «تحلیل محتوای کیفی». *عیار پژوهش در علوم انسانی*. س ۳. ش ۲ (۶)، صص ۱۵ - ۴۴.
- برتنس، هانس (۱۳۸۴). *مبانی نظریه ادبی*. ترجمه محمدرضا ابوالقاسمی. تهران: ماهی.
- چراغی، مونا و مریم ابراهیمی (۱۳۹۷). «تحلیل روان‌شناختی رابطه والد - فرزندی در ضرب‌المثل‌های ایرانی». *خانواده‌پژوهی*. د ۱۴. ش ۳. صص ۳۸۳ - ۴۱۰.

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام. بهروز سپیدنامه و همکاران

- چهارمحالی، محمد و همکاران (۱۳۹۸). «تحلیل تقابل دوگانه در داستان جمشید بر پایه نظریه لوی اشتروس». *متن‌شناسی ادب فارسی*. د ۱۱. ش ۱ (۴۱). صص ۱۵ - ۳۵.
- حاجیان‌نژاد، علیرضا و سیده مژگان بهزادیان (۱۳۹۹). «تحلیل کارکرد نمادهای جانوری در ضرب‌المثل‌های فارسی با تکیه بر *داستان‌نامه بهمنیاری*». *فرهنگ و ادبیات عامه*. س ۸. ش ۳۱. صص ۱۲۱ - ۱۵۶.
- حیدری، سعید و همکاران (۱۳۹۲). *بررسی جایگاه زن در فرهنگ عامیانه کردی با تکیه بر ضرب‌المثل‌ها و مثل‌نماهای کردی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی. تهران: مرکز پیام‌نور.
- خسروی‌نژاد، نیره (۱۳۹۱). «نقش زبانی زنان در پیدایش و رواج ادبیات شفاهی با نگاهی به قصه‌ها، ترانه‌های بازی، لالایی‌ها و دوبیتی‌های مردم کرمان». *مجموعه مقالات هشتمین همایش زبان‌شناسی ایران*. ش ۲۸۰. صص ۲۰۲ - ۲۱۳.
- دهقانی‌باغی، آسیه و همکاران (۱۳۹۷). «فرهنگ سازمانی در آینه ضرب‌المثل‌های فارسی». *مدیریت سازمان‌های دولتی*. د ۶. ش ۳. صص ۳۳ - ۴۸.
- دیلینی، تیم (۱۳۸۷). *نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی*. ترجمه بهرنگ صدیقی و وحید طلوعی. تهران: نشر نی.
- ذبیح‌نیا عمران، آسیه (۱۳۹۴). «بررسی و تحلیل تقابل‌های دوگانه در بوف کور صادق هدایت». *مطالعات داستانی*. س ۳. ش ۳. صص ۳۹ - ۵۲.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۴). *داستان‌های امثال*. تهران: مازیار.
- _____ (۱۳۸۶). «هویت ایرانی و دینی در ضرب‌المثل‌های فارسی». *مطالعات ملی*. د ۸. ش ۲ (۳۰). صص ۲۷ - ۵۲.
- _____ (۱۳۹۲). *فرهنگ ضرب‌المثل‌های فارسی*. ج ۱. تهران: علم.
- _____ و بهادر باقری (۱۳۹۶). «تحلیل جامعه‌شناختی ضرب‌المثل‌ها در افسانه‌های پهلوانی فارسی». *زبان‌شناسی اجتماعی*. س ۱. ش ۲. صص ۱۷ - ۲۷.
- رضایی، حمید و ابراهیم ظاهری عبدوند (۱۳۹۷). «هویت دینی در ضرب‌المثل‌های بختیاری». *فرهنگ و ادبیات عامه*. س ۶. ش ۲۱. صص ۲۲۵ - ۲۵۲.
- رضوانیان، قدسیه (۱۳۸۸). «خوانش گلستان سعدی بر اساس نظریه تقابل‌های دوگانه». *ادب فارسی*. د ۱. ش ۲. صص ۱۲۳ - ۱۳۵.
- ریشه، گی (۱۳۶۶). *تغییرات اجتماعی*. ترجمه منصور وثوقی. تهران: نشرنی.

- _____ (۱۳۷۶). *جامعه‌شناسی تالکوت پارسونز*. ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر. تهران: تیان.
- زاهدی، کیوان و آسیه ایمانی (۱۳۹۰). «زن در ضرب‌المثل‌های انگلیسی: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی». *نقد زبان و ادبیات خارجی*. د ۴. ش ۷. صص ۸۱ - ۱۱۳.
- زندی، بهمن و بیستون عباسی (۱۳۹۵). «بازتاب روابط خویشاوندی در ضرب‌المثل‌های فارسی». *فرهنگ و ادبیات عامه*. س ۴. ش ۹. صص ۲۳ - ۶۰.
- سهراب‌نژاد، علی محمد (۱۳۹۲). *دانشنامه ایلام: ضرب‌المثل‌های مردم ایلام*. ایلام: زانا.
- صفوی، کوروش (۱۳۸۳). *درآمدی بر معنی‌شناسی*. تهران: سوره مهر.
- صنعتی، مرضیه (۱۳۸۲). «پیشنهاد دو طبقه‌بندی تقابل معنایی در زبان فارسی». *متن‌پژوهی ادبی*. د ۷. ش ۱۸. صص ۱۴ - ۳۷.
- طالبیان، یحیی و همکاران (۱۳۸۸). «تقابل‌های دوتایی در شعر احمدرضا احمدی». *پژوهش‌نامه زبان و ادبیات فارسی (گوهر گویا)*. س ۳. ش ۴ (۱۲). صص ۲۱ - ۳۴.
- عامری، حیات و ماندانا کلاهدوز محمدی (۱۳۹۲). «نگاهی به تحول ضرب‌المثل‌ها به ضدالمثل‌ها». *هفتمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی*. صص ۱۲۷۴ - ۱۲۷۹.
- عبادی جمیل، سعید و همکاران (۱۳۹۵). «بررسی اسطوره ضحاک بر اساس ساختار تقابل‌های دوگانه کلود لوی استروس». *جستارهای ادبی*. ش ۱۹۵. صص ۶۷ - ۹۲.
- عبیدی‌نیا، محمدمیر و میلان علی دلایی (۱۳۸۸). «بررسی تقابل‌های دوگانه در ساختار حدیقه سنایی». *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*. ش ۱۳۰. صص ۲۵ - ۴۲.
- عزیزی‌فرد، امیرعباس (۱۳۹۲). «زیبایی‌شناسی ضرب‌المثل‌های کُردی ایلامی از دیدگاه علم بیان». *فرهنگ و ادبیات عامه*. د ۱. ش ۲. صص ۱۰۹ - ۱۲۸.
- غیائی، ندا و فتنه محمودی (۱۳۹۴). «ساختار شکنی تفسیرهای دوگانه شعر حافظ در نگاره سلطان محمد نقاش». *نقد ادبی*. س ۸. ش ۳۲. صص ۱۰۵ - ۱۳۱.
- قاضی‌زاده، خلیل و آزاده نجفی (۱۳۸۸). «تحلیل مقابله‌ای ضرب‌المثل‌های انگلیسی و فارسی از نظر معنایی و واژگانی». *مطالعات ترجمه*. د ۷. ش ۲۸. صص ۵ - ۳۰.
- محسنی گردکوهی، فاطمه (۱۳۹۶). «تقابل‌های دوگانه در غزلیات عطار». *سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)*. س ۱۰. ش ۲ (۳۶). صص ۲۴۹ - ۲۶۸.
- محمدپور، احمد و همکاران (۱۳۹۱). «مطالعه تفسیری بازنمایی زن در ضرب‌المثل‌های کُردی». *زن در فرهنگ و هنر*. د ۴. ش ۳. صص ۶۵ - ۸۳.

تقابل‌های دوگانه در ضرب‌المثل‌های مردم ایلام ..... بهروز سپیدنامه و همکاران

- موحد، مجید و همکاران (۱۳۹۱). «تحلیل جامعه‌شناختی از ضرب‌المثل‌های زنانه در شهرستان لامرد استان فارس». *زن در فرهنگ و هنر (پژوهش زنان)*. س ۴. ش ۲. صص ۱۱۵ - ۱۲۰.
- میری اصل، کلثوم و غلامحسین شریفی ولدانی (۱۳۹۱). «تقابل‌های دوگانه در رمان روی ماه خدا را ببوس». *بوستان ادب*. س ۴. ش ۲ (۱۲). صص ۱۲۹ - ۱۵۰.
- نبی‌لو، علیرضا (۱۳۹۲). «بررسی تقابل‌های دوگانه در غزل‌های حافظ». *زبان و ادبیات فارسی*. د ۲۱. ش ۷۴. صص ۶۹ - ۹۱.
- نوین، حسین (۱۳۸۷). «تأکید روان‌شناختی امثال و حکم فارسی». *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*. د ۶. ش ۱۰. صص ۲۲ - ۲۴.
- وارد، گلن (۱۳۸۴). *پیست مدرنیسم*. ترجمه‌ی قادر فخر رنجبری و ابوذکر کرمی. تهران: ماهی.

References

- Ahmadi, A., Neourozi Mostaali, M., Piri, F. & Rahimi Bajelani, M. (2013). Binary oppositions in the structure of Masnavi stories. *Journal of Language Teaching and Research*, 4(4), 724-730.
- Aimukhambet, Z. A. (2017). The poetic interpretation of binary opposition in the structure of myth, *Rupkatha: Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 9(1), 11-20.
- Ameri, H. & Kolahdooz Mohammadi, M. (2013). A look at the evolution of proverbs to anti-proverbs (in Farsi). *The 7th Conference on Persian Language and Literature Research*. pp. 1274-1279.
- Azadarmaki, T., Tarkarani, M. & Hagh Nadri, I. (2013). Qualitative analysis of developmental attitudes in folk literature with emphasis on Lori multiplications. *Sociological Quarterly Journal of Social Institutions*. 1(1), 10-13.
- Azizi Fard, A. A. (2013). Aesthetics of Elamite Kurdish proverbs from the perspective of science of expression. *Culture and Public Literature*, 1(20), 109-128.
- Azkia, M. & Gafari, G. (2008). *Developmental Sociology* (in Farsi). Tehran: Kayhan.
- Azkia, M. & Pakseresht, S. (2008). Development culture in Kurdish literature. *Social Sciences Letter*, 12(12), 20-25.
- Beck, R. M. (2005). Texts on textiles: provability as characteristic of equivocal. *Journal of African Cultural Studies*, 17(2), 131 -160.
- Bertens, H. (2005). *Fundamentals of Literary Theory* (translated into Farsi by Mohammadreza Abolghasemi). Tehran: Mahi.
- Branch, R. G. (2005). Teaching the Old Testament book of proverbs via a play. *Christian Higher Education*, 4(1), 57-69.

- Chaharmahali, M., Shabanzadeh, M. & Hassanabadi, M. (2019). Analysis of double confrontation in Jamshid's story based on Levi-Strauss's theory. *Textual Literature of Persian Literature*, 11(1), 15-35.
- Cheraghi, M. Ebrahimi, M. (2018). Psychological analysis of the parent-child relationship in Iranian proverbs. *Family Studies*, 14(3), 383-410.
- Chunmei, Y. (2018). Analysis on the binary oppositions of Django Unchained. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*, 5(2), 108-112.
- Dehghani Baghi, A., Rezaei Manesh, B. Rashidi, M. (2018). Organizational culture in the mirror of Persian proverbs. *Scientific-Research Quarterly of Public Organization Management*, 6(3), 33-48.
- Dillini, T. (2008). *Classical theories of sociology* (translated into Farsi by Behrang Sedighi and Vahid Toloui). Tehran: Ney.
- Ebadi Jamil, S., Rezaei Dashtarganeh, M. & Qaleh Khani, G. (2016). A study of the myth of Zahak based on the structure of the double confrontations of Claude Levi-Strauss. *Literary Studies*, 195(4), 67-92.
- Ghazizadeh, Kh. & Najafi, A. (2009). Analytical analysis of English and Persian proverbs in terms of meaning and vocabulary. *Translation studies*, 7(28), 5-30.
- Ghiasi, N. & Mahmoudi, F. (2015). Deconstructing the double interpretations of Hafez's poetry in the painting of Sultan Mohammad Naghsh. *Literary Criticism*, 8(32), 105-131.
- Hajiannejad, A. & Behzadian, S. M. (2020). Analyzing the functioning of animal symbols in Persian multiplications by relying on the story of Bahmanyari. *Public Culture and Literature*, 8(31), 121-156.
- Heidari, S. & Danesh, P. (2013). *A study of the status of women in Kurdish folk culture by relying on Kurdish proverbs and examples*. M.Sc. Thesis in Sociology. Tehran: Payam Noor University.
- Honeck, R. (2000). A proverb in mind: The cognitive science of proverbial wit and wisdom. *Journal of pragmatics*, 32(5), 627-638.
- Hussain, B. S. (2014). *Deconstruction and binary opposition*. from: <https://kwarc.info/teaching/TDM/abstracts/bali.pdf>
- Iman, M. T. & Noshadi, M. R. (2015). Qualitative content analysis. *Ayar Journal of Research in the Humanities*, 2(6), 15-44.
- Khosravi-Nejad, N. (2012). The linguistic role of women in the emergence and spread of oral literature by looking at stories, play songs, lullabies and couplets of the people of Kerman. *Proceedings of the 8th Iranian Linguistic Conference*, 280, 202-213.
- Kiyimba, A. (2005). Gendering social destiny in the proverbs of the Buganda: reflections on boys and girls becoming men and women. *Journal of African Cultural Studies*, 17(2), 253-270.
- Meshesha, M. J. (2016). The prejudiced Negative Images of femininity in wolaita proverbs. *International Journal of Society, Culture & Language*, 4(1), 58-68.
- Miri Asl, K. & Sharifi Valdani, G. H. (2012). Binary opposition in the novel Kiss God on the Moon. *Shiraz University Literary Garden Magazine*, 4(2), 129-150.

- Mmadike, B. I. (2014). The Igbo perception of womanhood: Evidence from sexist proverbs. *Research on Humanities and Social Sciences*, 4(18), 98-104.
- Mohammad Pour, A. Karimi, J. & Marufpour, N. (2012). Interpretive study of women's representation in Kurdish proverbs. *Woman Journal in Culture and Art*, 4(3), 65-83.
- Mohseni Gerdkoohi, F. (2017). Binary opposition in Attar's poetry. *Quarterly Journal of Persian Order and Prose Stylistics (Bahar-e Adab)*, 10(2), 249-268.
- Movahed, M., Askari Chachavardi, M. J. & Yadali, Z. (2012). Sociological analysis of female multiplications in Lamerd county, Fars province. *Women's Quarterly in Culture and Art (Women's Research)*, 4(2), 115-120.
- Nabi Lou, A. (2013). A study of binary opposition in Hafez's poetry. *Quarterly Journal of Persian Language and Literature*, 21(74), 69-91.
- Nakhavalg, F. S. Sh. (2013). On sex discrimination in Persian proverbs. *Theory and practice in Language Studies*, 3(1), 195-200.
- Novin, H. (2008). Psychological emphasis on Persian proverbs and sentences. *Quarterly Journal of Persian Language and Literature Research*, 6(10), 22-24.
- Putri, A. & P. Sarwoto (2016). Saussurian binary opposition as the narrative structure of Williams's summer and smoke. *Journal of Language and Literature*, 16(1), 82-98.
- Rezaei, H. & Zahiri Abdvand, E. (2018). Religious identity in Bakhtiari multiplications. *Public Culture and Literature*, 6(21), 225-251.
- Rezvanian, G. (2009). Reading Golestan Saadi based on the theory of binary opposition. *Persian Literature Magazine*, 1(2), 123-135.
- Roche, G. (1987). *Social Change* (translated into Farsi by Mansour Vosoughi). Tehran: Ney Publication.
- Roche, G. (1997). *Sociology of Talcott Parsons* (translated into Farsi by Abdolhossein Nikoghahr). Tehran: Tebyan Publication.
- Safawi, K. (2004). *An Introduction to Semantics* (in Farsi). Tehran: Surah Mehr.
- Sanaati, M. (2003). The proposal of two categories of semantic confrontation in Persian language. *Literary research text*, 7(18), 14-37.
- Shafieyan, M. (2011). Binary oppositions and binary pairs: From Derrida to the Islamic Philosophy. *The 2nd International Conference on Humanities. Historical and Social Sciences IPEDR Press*. Singapore.
- Sohrabnejad, A. M. (2013). *Encyclopedia of Ilam: proverbs of the people of Ilam* (in Farsi). Ilam: Zana.
- Talebian, Y., Mahdod, M. R., Sharifpour, E. & Kas, F. (2009). Binary opposition in Ahmad Reza Ahmadi's poetry. *Persian Language and Literature*, 3(4), 21-34.
- Ward, G. (2005). *Postmodernism* (translated into Farsi by Qader Fakhr Najranbari and Abuzar Karami). Tehran: Mahi.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی